
Ekumenizam mučenika

Nedavni posjet nadbiskupa Bozanića Srpskoj pravoslavnoj crkvi izazvao je u javnosti određene nedoumice pa i kritike koje su pretežito bile odraz više rodoljubnog negoli religijski motiviranog nezadovoljstva poradi jedne, većini Hrvata očite, protokolarne nezgrapnosti koja se dogodila tijekom posjeta. Tom se prigodom, međutim, iza kulisa službene crkvenosti mogu čuti i glasovi katoličkih ekumenskih skeptika kojima je i ova prigoda bila dovoljno dobra da po tko zna koji put izraze svoje sumnje u stvarnu dugoročnu plodonosnost pa i neposrednu korisnost bilo kakvih ekumenskih inicijativa.

Istina, malo je onih koji načelno žele osporiti evanđeosku utemeljenost ekumenskih nastojanja Katoličke crkve, ali čovjek se ne može oteti dojmu da je ta skepsa glede moguće uspješnosti ekumenskih nastojanja, a posebno kada je riječ o ovim našim prostorima, ponekad pomiješana s prikrivenom željom da "odijeljena braća" ostanu i dalje odijeljena. Zašto uopće forsirati neko nemoguće zbližavanje kada se sa razlikama i podjelama jednostavnije živi, lakše razaznaje tko je tko? Zar nije opće poznato da druga strana ionako ne misli ozbiljno kad je riječ o ekumenizmu? Uostalom zar povijest kršćanstva bez tih raznovrsnih konfesionalnih identiteta i njihovih razilaženja ne bi bila puno manje bogata, manje dinamična, a time i manje zanimljiva?

Šalu na stranu! Možda uistinu neki od naših ekumenskih skeptika tako i razmišljaju. Ali, tada, očito, njihovo razmišljanje zanemaruje činjenicu da ekumenska nastojanja nisu nikakav nepotrebn luksuz utemeljen na nekakvom trendovskom teološkom samozavaravanju, motiviranom gubljenjem društveno-institucionalne težine mnogih kršćanskih crkava, nego da je tu riječ o neizostavnom trenutku traganja svake kršćanske zajednice za vlastitom autentičnošću pred Bogom.

Naime, bilo koja kršćanska crkva ili crkvena zajednica koja sebe uvijek nanovo ne prepoznaje kao izraz, sredstvo i posviješteni prostor Božjeg zajedništva s ljudima, osuđena je na kržljanje, na rastuću neaktualnost pa i na postupno odumiranje. Ekumenizam je stoga

drugo ime za mnogostruka nastojanja kršćanskih zajednica kojima one pokušavaju njihovo stvarno, ali zapretno milosno zajedništvo, utemeljeno na egzistencijalnom i simboličkom sudjelovanju na pashalnom misteriju, pretočiti u teološku, karitativnu, a možda jednom i u institucionalnu praksu zajedništva pomirenih razlika.

Ne htjeti shvatiti i strpljivo promicati ekumenizam, ravno je zapravo odbijanju suradnje s milosnom dinamikom Trojedinog Boga, koja postupno u vremenu gradi eshatološko zajedništvo stvorenog bitka s Bogom. Sama pak kvaliteta suradničke djelotvornosti crkvenih zajednica unutar te spasenjske Božje povijesti s ljudima proporcionalna je njihovom otvaranju na svim područjima crkvenog i inog života drugim kršćanima koji se isto tako, više ili manje uspješno trude biti svjedoci i promicatelji zajedništva Boga s ljudima. Stoga ona crkvena zajednica koja, fundamentalistički uljuljana u osjećaj samodostatnosti vlastitog "posjedovanja" kršćanske istine Isusa Krista, u pravilu shvaćenog ne komplementarno, nego podosta isključivo, ne traži ozbiljno putove koji vode srcima i duhovnim bogatstvima drugih kršćana, nije vjerna svom iskonskom pozivu nesebičnog služenja ostvarenju zajedništva Boga s ljudima, a time i međusobnom zajedništvu ljudi. Stoga se na određeni način može, i to bez pretjerivanja, govoriti o ekumenskom interesu i ekumenskoj duhovnosti kao jednoj od temeljnih odrednica svake autentične kršćanske zajednice.

Toga je bio svjestan Ivan Pavao II. za vrijeme čitavog svojeg dosadašnjeg pontifikata. Njegova na tragu Sabora sustavno gajena dijaloška teorija i praksa opetovano svjedoče da ekumenizam za njega nije tek jedan od oblika crkveno-diplomatičke pristojnosti, prikrivene misijske strategije ili nastojanja oko uspostave nekog globalnog "svetog saveza" svih kršćana pa i pripadnika drugih religija protiv onih koji ne vjeruju. Naprotiv, Papin ekumenizam nije uperen ni protiv koga osim protiv rascjepkanosti tkiva kršćanske zajednice. On vidi ekumenizam kao nastojanje da se na putu u zajedničku budućnost posvijesti sve ono što predstavlja zajednički temelj na kojem već sada stoje sve kršćanske crkve i crkvene zajednice. I upravo ta temeljna preokupacija navela je Ivana Pavla II. da ekumenski dijalog podigne na kvalitetno novu razinu.

Naime, Papa je 7. svibnja ove godine, u Koloseumu u Rimu, predvodio liturgijsko slavlje posvećeno spomen sjećanju na "Mučenike XX. stoljeća". Tim činom završena je prva etapa puta započeta 1995., kada je bila uspostavljena posebna komisija koja je do jubilejske 2000. imala napraviti što je moguće kompletniji popis najpoznatijih kršćanskih mučenika, žrtava kriminalne povijesti političkih apsolutizama XX. stoljeća. Tako je nastao popis od 16.692

kršćanske žrtve različitih konfesionalnih pripadnosti: katoličke, pravoslavne, protestantske, anglikanske.

Bilo da je riječ o kršćanima koji su pali u komunističkim ili nacističkim logorima, u građanskim ratovima u Meksiku, Španjolskoj ili u bezbrojnim građanskim sukobima diljem Afrike, za vrijeme fašističkog terora u Etiopiji, u pogromima ugandskog diktatora Idi Amina, u represijama južnoameričkih vojnih režima, u mafijaškim odmazdama, u atentatima Crvenih brigada ili u oporbi bijelom rasizmu u SAD-u, svi su oni ubijeni jer su se svjedočkom dosljednošću, motiviranom vjerom u Krista, zauzimali za Božja i ljudska prava i vrijednosti. Tako se na tom popisu svjedoka jedno uz drugo nalaze imena Martina Luthera Kinga, Alda Mora, D. Bonhoefera, V. Bacheleta ili luteranskog pastora Paula Schneidera, čije je zadnje riječi izgovorene pred ubojicama u logoru u Buchenwaldu Papa naveo u svojoj homiliji: "Ovako govori Gospodin, ja sam Uskrsnuće i Život".

Navedena komisija je prilikom sastavljanja svojeg popisa očito podosta relativizirala tradicionalni konfesionalno shvaćeni ekleziocentrični kriterij svetosti u korist kristocentričnoga i agapičnog momenta mučeničkog svjedočenja. S tim u skladu Papa je mogao ustvrditi u svojoj homiliji da njihove mučeničke sudbine predstavljaju naslijeđe zajedničko svim crkvama, jer svi oni svjedoče "Kristov križ proživljen u svjetlu Pashe". Ali, tim se riječima Papa, očito, još jednom implicitno distancirao od načina razmišljanja Firentinskog sabora (1442.) prema kojem: "Koliko god milostinju dao, pa makar i krv prolio za ime Kristovo, *nitko* se ne može spasiti ako ne ostane u jedinstvu Katoličke crkve" (DS 1351).

Koliko god Papa, nesumnjivo, pretpostavlja i uvažava sve druge oblike ekumenskog zblizavanja, *"ekumenizam mučenika je ipak najvjerodostojniji"*. Naime, ta vrsta ekumenizma ne samo da posvješćuje kršćanima, na jedinstven način, da je sve ono što ih međusobno veže puno dublje od onoga što ih dijeli, nego i produbljuje međukršćansko zajedništvo time što mučenik i njegovo svjedočenje postaju jednom novom, zajedničkom vrijednošću svih kršćanskih crkava. Radi toga bi svi kršćani trebali u konačnici dijeliti mišljenje Johna Hinda, anglikanskog biskupa Gibraltara, koji je na Drugoj sinodi biskupa o Europi (1999.), ustvrdivši bitnu kristocentričnost svakog kršćanskog mučenika, rekao: "Iščekujem onaj dan kada će svaka konfesija moći častiti mučenike drugih konfesija."

Premda ekumenski proces pokazuje znakove umora, nailazi na psihološke i tradicijom uvjetovane blokade te kod stanovitog broja kršćana u svim kršćanskim crkvama i crkvenim zajednicama budi

skepsu u konačni ishod, Papa je slavljenjem sjećanja zajedničkih mučeničkih korijena kršćanske vjere htio zapravo pokazati nove mogućnosti ekumenskog dijaloga. Zbog toga valja očekivati da će ekumenski proces, shvaćen u sveobuhvatnom smislu kao teološko, iskustveno i institucionalno zbližavanje kršćanskih zajednica različitoga konfesionalnog identiteta, kročiti više nego do sada putem koji su utrli patnje tisuća novovjekovnih mučenika. Njihova zajednička, krvlju posvjedočena vjera jamči više od ičega drugog da međukršćansko zbližavanje pa i neka vrst institucionalnog jedinstva ne mora biti i ostati samo pusta želja ostvariva tek u eshatonu.

Nikola Bižaca